

НАЦИОНАЛНА МУЗИКАЛНА АКАДЕМИЯ
ТЕОРЕТИКО-КОМПОЗИТОРСКИ И ДИРИГЕНСКИ ФАКУЛТЕТ

- тук -

СТАНОВИЩЕ

за

хабилитационния труд на гл. доц. д-р Весела Наумова на тема:

**„Хармонични структури в музиката на XX век – подходи и
интерпретации“**

за заемане длъжността „професор по хармония“

от

Ангелина Петрова Петрова – проф. д-р по солфедж

Доц. д-р Весела Наумова изгражда целенасочена кариера в областта на педагогиката и теоретичните изследвания по хармония в НМА „Панчо Владигеров“. Творческата ѝ биография започва с това, че през 1983 завършва Средно музикално училище „Любомир Пипков“ със специалност „Пиано“, а през 1988 придобива магистърска степен по музикознание с профил „Музикалент анализ“ при проф. д. изк. Пенчо Стоянов. Специализира хармония при проф. Георги Костов (1999 – 2000 г), съответно през 2000 г. е хоноруван асистент, а след 2003 г. – щатен преподавател по хармония. През 2013 г. защитава дисертационен труд на тема: „Особености на хармоничния език във вокалните форми в оперите на Пучини.“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“. Въз основа на труда е публикувана монография. През 2017 г. придобива академичната длъжност „доцент“ по хармония в Национална музикална академия „Проф. П. Владигеров“ с хабилитационен труд на тема: „Диафонията в творчеството на българските композитори през 60-те и 70-те години на XX век. Хармонични

особености и композиторски похвати.“. Публикува статии и доклади в специализирани издания на български и английски език, сред които се открояват: Звуковото пространство в операта "Каменният пир" на Албена Петровиц-Врачанска. (Академичен форум „100 години Национална музикална академия“, 2022, (под печат); Spatial Dimensions of Polytonality in the Opera Genre (SocioBrains International Scientific: Refereed Journal Online, Issue 89, January 2022, p. 51 - 57); The Relationship between Polytone Musical Principles and Architectural Structures. – In: Academic Forum Integral Music Theory, 2020 (7) и др. За специализираните нуждите на студенти от факултета по поп и джаз тя създава учебно помагало по хармония.

Хабилитационният труд на доц. Весела Наумова, озаглавен *„Хармонични структури в музиката на XX век – подходи и интерпретации ”* се състои от предговор, 7 глави и заключение в 147 страници с 78 нотни примера. Има богата библиография на български, английски и др.език.

Доц. Весела Наумова търси максимално широка гледна точка на *„обобщение и систематизация на многообразните явления на съвременната хармония“*/с.5/ като изхожда от два основни обекта: *„хармоничният вертикал – важна, основна проекция на музикалната тъкан и времева рамка за неговата изява (XX век)“* (с.5). Изследването започва с опит за предефиниране и обосноваване на трансформирането на категорията „акорд“ в XX век (гл.1), проследява спецификата на употребата на акордите с увеличена секста и неаполитанския акорд (гл.2), разпростира се към полиакордите (гл.3) и дефинирането на политоналната структура (гл.4) и най-сетне търси взаимовръзки между изследвания от нея хармоничен вид многоглас на XX век и архитектурата (гл.5) и свързването на музикалното

понятие за политоналност и монтажа като основно средство на кинематографичния език (гл. 6). Седма глава интерпретира политоналността като „реална възможност за преосмисляне на звуковото пространство“ (с.7). Следователно в хабилитационния труд се търси пътят от конкретното преформулиране на областта на хармонията в ХХ век към връзките и съотношенията с други изкуства, с което изследването възприема интердисциплинарна гледна точка.

Глава първа разглежда категорията акорд в теоретичния дискурс на ХХ век. Според В.Наумова към: *„хармоничната вертикална структура се присъединяват и ладовотематичен и сонорен контекст“*(с. 23), и се търси *„интонационно-тематичното единство, в което хармонията придобива нова тематична функция“* (с.25). И в класификацията и типологичните си наблюдения върху акордовите структури на ХХ век В.Наумова търси максималното разширяване на теоретичния и интерпретационен апарат, опирайки се на традицията в лицета на Е.Курт, Асафиев, Холопов, Дячкова, И.Рачева, но и привличайки нови гледни точки като систематиката на нетерцови акорди от гледна точка на слуховото възприятие на М.Карасьова. Всичко това ѝ дава възможност да проследи превъплъщенията на категорията „акорд“ в изследователското поле на ХХ век.

Във втора глава *„Акордите с увеличена секста и неаполитанският акорд в контекста на хармонията на ХХ век“* органично се обединяват исторически и съвременен изследователски към областта на алтерованите акорди. В.Наумова се концентрира върху тези два акорда: изясняват се както терминологични проблеми, които липсват в актуалната литература по хармония, така и теоретични концепти от ХХ век за тях. Интерпретирайки акордите с увеличена секста и акордът на bIII степен в тритонусовата замяна, авторката завършва с извод, че: *„В контекста на смесването на класическа и*

джазова хармония, увеличеният сектакорд, акордът на *b* II степен и тритонусовата замяна се приемат за енхармоничен еквивалент. Разликата между тях: акордите са композиторска характеристика, докато тритонусовата замяна е изпълнителска практика в джазовата импровизация от времето на бибона“ (с.68).

Глави пета и шеста интерпретират два същностки явления: полиакорди и политонални явления, като авторката е движена от идеята за връзката между тях. Тя посочва че: „В определен аспект между двете категории има известно припокриване и взаимнообулавяне“ (с.75). В.Наумова разглежда политоналността пределно широко, според нея в XX век се наблюдава: „Внедряването на политоналността в тъканта на музикалното произведение чрез полиакорди, наслагване на различни ладове или фрагменти от тях, на различни транспозиции от един и същ тип“ (с.78). Рефлексите на В.Наумова относно политоналността и обобщаващото значение на това явление за музикалния вертикал в многогласа на XX век води до най-иновативните идеи/глави в изследването: тези, в които въз основа на политоналността се търси аналогия с архитектурата, а по-нататък и с киното. Според авторката: „За политоналната структура в музиката е типична тенденцията към усилено диференциране на различните пластове на фактурата, в много случаи с ярко изразен контраст.“(с.90). В гл.5 авторката интерпретира интригуващи теоретични аналогии и концепти в архитектурата и музиката, някои от които познати (например Ксенакис), а други – съвсем нови, като тезата на арх. А.Матева за „обемно - пространствено изграждане на обръщението на акорда“ (с.142). В тази глава В.Наумова разкрива аналогията на симетриите в политоналните интервалови съотношения и съответните явления в архитектурата. Тя интерпретира различни аспекти на аналогията между политоналността в музиката, на ролята на ритъма и

достига до идеята, че: „Свободното третиране на музикалната форма, при заложените политонални принципи може да бъде неизчерпаем източник на идеи за архитектурните композиции“. (с.102).

Оригинален акцент в хабилитационния труд на доц Весела Наумова носи шеста глава „Политоналността в музиката и концепцията за монтаж в сценичните изкуства“. Идеята за връзката на монтажа и съвременната оперна драматургия не е нова, но тук е разгледана обстойно и придобива нов прочит във връзка с категорията „политоналност“. Много подходящо е интерпретиран терминът на Слонимски „музикално-сценична политоналност“ (с.166) относно явленията в операта на XX век. В главата за монтажа се разглеждат хармоничноструктурните особености на операта „Екатерина Измайлова“ от Шостакович. Излизайки от конкретиката на анализирани идеи и примери, В.Наумова достига до извода, че: „Паралелите между политоналната и монтажна техника са обусловени от дълбоки вътрешни закономерности в историческото развитие на изкуството.“(с.114).

Финалният философски акцент в хабилитационния труд на В.Наумова е разкрит в главата „Пространственоизобразителна функция на политоналността в музиката“, като тук се изследва специфичното вътрешно-психологическо и художествено по същността си музикално пространство. Следва обговаряне на интерпретациите на категорията „музикално пространство“ от А.Шьонберг, в теоретичната литература – от Назайкински, М.Булева, Т.Кърклийски. В.Наумова се концентрира върху конкретното взаимодействие на музикалната пространственост в XX век и явленията на политоналност. Изследва ги в Ч.Айвз, А.Онегер и др. В заключението на работата В.Наумова отново се концентрира върху обекта на политоналността – като феномен на XX век, на взаимодействието архитектура/музика, на

пространствено-времевите концепти и достига до финалния извод, че: *„Пространствените асоциации, ефектите на обемност, стереоскопичността придават оригинален и важен семантичен аспект на политоналната хармония“* (с.139).

В хода на коментара смятам, че се открояват редица приноси моменти в хабилитационния труд: максимално широкото обобщение на идеята за хармония/вертикал в XX век, структурните и теоретични трансформации на терминологията – започвайки с идеята за „акорд“, полиакордовост и политоналност – и най-сетне – иновативното, интердисциплинарно интерпретиране на феномена на политоналността в среза на архитектура, музика и кино. Познавателната и евристична стойност на хабилитационния труд, наличието на оригинални идеи позволяват да се постигне оригинален прочит на така сложно-многопосочната картина на хармонията на XX век.

Като имам предвид достойнствата на хабилитационния труд на Весела Наумова: *„Хармонични структури в музиката на XX век – подходи и интерпретации”*, наличието на защитен педагогически опит и активността и в областта на музикално-теоретичните ѝ разработки в последните години, убедено препоръчвам на научното жури да даде своята подкрепата за кандидатурата ѝ за заемане на длъжността „професор по хармония“ според ЗРАСРБ. Аз гласувам за нейната кандидатура с убеденост.

Проф. д-р Ангелина Петрова